

Дзяржаўны мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

РАБОТНІКІ АСВЕТЫ І КУЛЬТУРЫ! УДАСКАНАЛЬВАЙЦЕ НАРОДНУЮ АСВЕ- ТУ, НЯСІЦЕ КУЛЬТУРУ У МАСЫ! ВЫ- ХОЎВАЙЦЕ У ПАДРАСТАЮЧАГА ПАКАЛЕН- НЯ ПРАЦАВІТАСЦЬ, КАЛЕКТЫВІЗМ, АД- ДАНАСЦЬ СПРАВЕ КАМУНІЗМА!

3 Заклікаў ЦК КПСС да 50-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

БЕРАГЧЫ ДАМАЯ ГІСТОРЫІ

Кожны народ, як самыя дарэгія рэлікіі, да-
ражыць помнікам сваёй гісторыі, здарэння нацы-
янальнага мастацтва, архітэктуры, з пакалення ў па-
каленне рэда, а пэсэндзі перададзена паміць аб
незвычайным бітве за свабоду, аб цудах працы і
творчасці. На помніках гісторыі і мастацтва выхоў-
ваецца моладзь, паклікацца ім прыязджаюць туры-
сты з самых далёкіх мэрэдыянаў. Ахоўваюць гэтыя
помнікі, іпаціца пра іх — святы абавязак кожна-
га чалавека.

Спаўня гісторыя нашай Беларусі. Шмат помнік
і ведае яе зямля пра муніцы і талент народа, пра
справы рэвалюцыянераў і вучоных, залатых рук
майстэрства і пісьменнікаў. Як цуд працы і таленту
беларусы высцэпа Палацкі Сафійскі сабор і Белая
Вежа, Гродзенская Каложа і Мірскі замак. Аб муні-
цы і незломнасці нашых продкаў расказваюць
помнікі ваіны 1812 года і рэлікіі паўстанца Кастуся
Каліноўскага. А кожны сэрца прымуці ўсхвалява-
на біцца руіны Брэсцкай крэпасці і старыя партызан-
скія аховы ў Беларусіх лясах! А людзі генерал на-
паяўняюцца душы піянераў і грамадзянскіх ваіны,
даўчы па дарогам рэвалюцыі і грамадзянскіх ваіны,
па маршрутах заваіваюць зямлі і вольнасці.
Аб спавяданні заваіваюць зямлі і вольнасці.
Войнах рэвалюцыянераў і грамадзянскіх ваіны,
даўчы па дарогам рэвалюцыі і грамадзянскіх ваіны,
па маршрутах заваіваюць зямлі і вольнасці.
Аб спавяданні заваіваюць зямлі і вольнасці.

НЯХАЙ ЖЫВЕ САЮЗ МАСТАЦТВА І РЭВАЛЮЦЫІ!

АБ'ЯДНАНЫ ЮБІЛЕЙНЫ ПЛЕНУМ ПРАЎЛЕННЯ ТВОРЧЫХ САЮЗАў БЕЛАРУСІ

Як мы паведамлялі ўжо,
23 кастрычніка ў памяшканні
Дзяржаўнага акадэмічнага
Вялікага тэатра оперы і балета
адбыўся аб'яднаны пленум
праўлення творчых саюзаў
Беларусі, прысвечаны 50-го-
ддзю Вялікай Кастрычніцкай са-
цыялістычнай рэвалюцыі.

Творчай інтэлігенцыі рэспублі-
кі—пісьменнікам, мастакам,
кампазітарам, работнікам сцэ-
ны і экрану—ёсць аб чым ра-
партаваць партыі і народу на-
пярэдадні славяно юбілею. За
дваццаць годоў Саветскай
улады літаратура, мастацтва і
культура беларускага народа
дасягнулі незвычайнага роскві-
ту. Народжаная Вялікай Кастры-
чніцкай, наша літаратура і
мастацтва, заўсёды былі вер-
ныя прынцыпам партыйнасці і
народнасці, чыраілі сваю моц і
красу з імбіні народнага
жыцця, заўсёды былі наба-
лішч памочнікамі партыі ў ка-
муністычным выхаванні пра-
цоўных.

Сабраўшыся на свой юбілей-
ны аб'яднаны сход, прадстаўні-
кі творчай інтэлігенцыі рэспублі-
кі рэпартавалі народу, Каму-
ністычнай партыі аб сваёй вер-

насці ідэалам Камунізма, аб
сваім гарачым імкненні два-
сабляць у сваёй творчых гераіч-
ных справах сучаснасць.
Адківаючы пленум, народ-
ны артэст СССР, старшыня
праўлення Саюза кампазітараў
Беларусі Р. Шырма сказаў:

— Наш юбілейны пленум
творчых прафесіянаў Беларусі
мы адкрываем у знамянальнай
момент, які наша краіна стаіць
на перае сваёй славяно пра-
дэкадэнтаў! Упершыню мы
сабраліся разам на прадстаўні-
цкай форум, дзе прысутнічаюць
беларускія пісьменнікі, маста-
кі, архітэктары, журналісты,
кампазітары, кінарботнікі,
дзельні беларускага тэатра.

Кожна з творчых прафесія-
наў, якія прадстаўлены на пле-
нуме, ёсць што расказаць сваім
калегам на мастацтва. За годоў
Саветскай улады мастацтва краі-
ны перамагло сацыялізм і
партыйнасці, развіла трады-
цыйны сацыялістычны рэалізм.

Наша беларуска мастацтва
наша сапраўдны талент, што яго
лепшыя творы сталі адбываць
на тэрыторыі рэспублікі, але і ўсё
нашай краіны. Лепшыя кнігі
беларускіх пісьменнікаў і па-

таў, сімфоніі, оперы, песні кам-
пазітараў, жывапісь і скульп-
турныя работы майстэрства
беларускага выяўленчага маста-
цтва, нашы кінафільмы і дра-
матычныя спектаклі заваівалі
вядомасць і за рубяжом. Га-
лоўны герой нашага мастацтва
—сваецкі чалавек — паказаны
на ўсёй разнастайнасці яго ду-
хавнага жыцця, на ўсёй леп-
шых яго працоўных здольнас-
цяў.

Вядомы дасягненні нашым
з'яўляюцца асабліва значымі і
таму, што да Кастрычніцкай
рэвалюцыі Беларусі наогул не
мела свайго професіянальнага
мастацтва. І ўсё, што мы да-
сягнулі ў гэтай галіне, мы аб-
язаваны нашай роднай Каму-
ністычнай партыі і Саветскаму
народу, якія зрабілі магчымым
такі здольнасці творчых ідэ-
янаў, небылым росквітам духоўнага
жыцця народа.

Удзельнікі аб'яднанага пле-
нума прадэманстравалі творчы са-
юз рэспублікі аднавілі і з
вядомымі прымамі пры-
былі ў нашыя партыі Цэнтральнаму
Капітэлу Камуністычнай партыі
Саветскага Саюза, Праўлен-
ню Вялікага Савета СССР
і Савету Міністраў СССР.

сваёй тэзіс, закрэсліваецца шматгадовая твор-
чы пэсценніцаў, якія не па густу гэтаму
крытыку. Не па-гаспадарыць гэта. Суб'екты-
візм — не лепшы метад. Крытыку больш чым
каму-небудзь іншаму патрэбна пачуць аб'ек-
тыўнасці і гістарычна-абумоўленага падыходу
да кожнага твора і кожнага аўтара. Нельга
сціскаць з рахунку ні вопыту дадзенага аўтара,
ні калектыўнага вопыту ўсё літаратуры. На
пустым месцы нічога не вырастае. Думаю, што
для таго, каб з'явіліся «Людзі на багонь» і
«Падых наваліны», і сам І. Мележ навіне
быў спатужы стварыць кнігі апаўданаў і
«Міскі напранак». І ў літаратуры павінны
былі жыць раманы, апавесці аб вясні Кузьмы
Чорнага, Кандрата Крапіва, Платона Галавача,
Макара Паслядовіча, Аркадыя Чарнышэвіча,
Тараса Хадкевіча, Івана Пташнікіна, Ігната
Дубоўскага з усімі іх станаўчымі якасцямі і
недахопамі, абумоўленымі часам і велічыняй
таланта.

Працоўчы над сваімі лепшымі ваеннымі
апавесцямі, Васіль Быкаў, безумоўна, не мог
не ўлічыць вопыту Міхаіла Лынькова і Яна
Брыля, Івана Мележа і Аляксея Кулакоўскага,
Івана Грабоўска і Уладзіміра Шахаўца, якія
менавіта ў тое перае пасляваеннае дзесяцігод-
дзе пісалі пра ваіну, пра гераізм савецкіх люд-
зей на фронце і ў тыле ворага, у партызан-
скіх лясах.

Безумоўна, працагае І. Шамякін, трыцца-
тыя гады былі не самымі спрыяльнымі для
спаконнай, упэўненай творчай працы, для ду-
хавнай раўнавагі мастакоў. Тым больша
хвала нашым старэйшым таварышам, якія ў
тыя гады напісалі нямаля твораў, прасякнутых
пафасам рэвалюцыі, пафасам сацыялістычнага
будуўства, пафасам грамадзянскіх сацыяль-
ных пераўтварэнняў у вясні і ў горадах, па-
фасам паспяховага выканання першых пяці-
годкаў.

У вельварным, неўміручым, усенародным
подзвігу ў гады Вялікай Айчыннай ваіны ёсць
немаля тэзіс падзвігу нашай мастацкай
інтэлігенцыі, выхаванай партыяй, тых,
што ішоў на змаганне з ворагамі з вінтовай,
гранатай і палком, з песьняй. Гэта высокі і пры-
гоўны подзвіг. У франтавой зямлі, пры
газінях, пад варожым абстрэлам пісаў
Кудашаў «Сцяг брыгады» і «Ліст з па-
лоў». Там у зямлінах, у франтаных рэдак-
цыях напісалі свае выдатныя хрэстаматыйныя
вершы, байкі, напесні Максім Танк і Патрусь
Броўка, Кандрат Крапіва і Міхаіла Лынькова,
Пімен Панчанка і Пятро Глеба, Шліп Пестрак
і Анастоль Астрынка. У агні ваіны гартаваўся
талант Міхаіла Калачынскага, Анастоль Вялюгі-
на, Кастуся Кірзеяні, Аляксея Зарыцкага, Ва-
сіля Віці, Антона Вяльчана, Хаіма Мальшыска-
га, Рыгора Няхва, Аляксея Русецкага,
Міколы Засіла, Аляксея Пысіна, Пятра
Прыходзькі, Івана Грабоўска — тых пісьменнікаў,
якія пачыналі сваю творчасць да ваіны. Ваіны
назавалі ўзбагата і ведаемым жыццём, пэ-
лэалягі геройства і зрады, адчуваннем гор-
кага паражэння і радасці перамогі тых з нас, хто
быў салдатам, партызанам і хто з вядоміх ба-
гажом уражанняў ад перажытага прышоў у
літаратуру ў першы пасляваенны год. Ця-
пер гэта — сярэдняе пакаленне пісьменнікаў,
самае масавае і бадай, самае актыўнае.

На першы пасляваенны сход у снежні 1945
года сабралася крышчакі ўсё за сорах чле-
наў Саюза пісьменнікаў—усяго столькі заста-
лося пасля панесеных страт. Сёння ў нашым
Саюзе пісьменнікаў 250 членаў. Але справа не
толькі ў колькасці росце. Галоўныя нашы
дасягненні — у тых сур'ёзных якасных зру-
ках, якія адбыліся за ўсё пасляваеннае час і
асабліва ў апошнія гады.

Сёння асабліва прыемна адзначаць, што на-
нарададні 50-годдзя Кастрычніка творчая ак-
тыўнасць літаратуры была даволі высокая.
Толькі прасты пералік найбольш значных твораў,
што з'явіліся ў апошнія гады, мог бы за-
няць нямаля часу.

Добра прапрацавалі нашы паэты. Не баруся
аналазаць паэтычныя кнігі, гэта зробіць
больш професіянальна паэты і крытыкі, але не
магу не сказаць, што паэзія наша, верная тра-
дыцыям Купалы і Коласа, заявляла прызнанне
ва ўсеазазнага і нават у сусветнага чытача, бо
з году ў год расце колькасць перакладаў з бе-
ларускай на мовы іншых народаў свету. Дале-
ка чуждзі наш голас!

Раней мы слухалі гаварылі аб жыватворным
уплыве літаратуры вялікага рускага народа на
развіццё літаратуры беларускай. Цяпер мы
усё часцей гаворым аб уздзеянні ўсё са-
вешчых нацыянальных літаратур. Цяпер нёв-
дзі сур'ёзна і шырыя малоды паэт любой на-
цыянальнасці не стане адмаўляць, што ён вучы-
ўся і вучыцца ў Маякоўскага і ў Кудашаў,
у Твардоўскага і Рыльскага, у Ціханова і ў
Броўкі, у Максіма Танка і Меклаішчыца, у Ра-
сула Гамзатана і ў Турсунзада, у Я. Смяля-
кова і П. Панчанкі. Тут яе самае і ў прозе, у
драматы, ў крытыцы. Немагчыма сёння
улічыць гэтыя жанры літаратуры ва ўсеаза-
ным маштабе без раману Івана Мележа, Пі-
ліпа Пестрака, навет Яна Брыля, апавесці
Васіля Быкава, каamedы Андрэя Макаёнка,
крытычных работ Алясея Адамовіча, Узама-
уплыву і ўзаемаўзабагаачэнне нацыянальных лі-
таратур і культуры—адна з самых цудоўных
з'яў і самых выдатных вынікаў нашай са-
вешчых культурнай рэвалюцыі, вынікаў ленынскай
нацыянальнай палітыкі.

Па ўзроўню прозы мяркуючы аб сталасці лі-
таратуры, Раманы, апавесці, кнігі апаўданаў і
апошніх год вытрымліваюць самы сур'ёзны
экзаман на самую высокую сталасць. Кнігі
Лынькова, Пестрака, Брыля, Быкава, Нау-
менкі, Кулакоўскага, Карпава, Сабаленкі,
Скрыгана, Рагітана, Чарнышэвіча, Адамові-
ча, Лобана, Асіпенкі, Міронава, Пташнікіна,
Васільска, Савіцкага, Васільевіч, Карцюка, Ка-
валева, Гамольска можна ўбачыць сёння ў лю-
бым кутку нашай шматнацыянальнай Радзімы.
Драматычны апошніх год, менш чым
паэзія і проза, да падастаў для высокіх азнак
і пафасных слоў, але пэс і сцэнарыяў з'я-
віліся таксама нямаля, новыя работы А. Маў-
зона, К. Губаравіча, А. Дзюбенкі, А. Була-
шова, М. Лужаніна, А. Кучара свецляць аб рос-
це мастацтва і ў гэтых жанрах.

Выказаўшы нагоду з асобнымі крытыкамі
у асветленні гісторыі нашай літаратуры і ў
якім разе не меў на ўвазе прычыны поспехі
крытычнага іха. Наадварот, Крытыка наша
ўзяла добры разгон. З году ў год выходзіць
усё больш кніг, манатграфій, літаратуразнаў-

чыя даследаванняў. Кнігі Н. Пашкевіча,
Р. Шырабы, Р. Бярозкіна, І. Науменкі,
А. Лойкі, Н. Перкіна, С. Александровіча,
Я. Касяні, В. Каваленкі, Ул. Юрчанкі і іншых
знаходзіцца на ўзроўні сучаснай асветнагай
думкі.

Далейшы аднамае далей бурны прыліў
малодых талентаў ва ўсе жанры і віды літа-
ратуры і мастацтва. Ідучы цудоўныя хлопцы і
дзяўчаты, гаворыць ён. Па крытычнай інерцыі
ў нас ішчэ працягваюць зацікаваць у малодзых
такіх працаў, паэту і крытыкаў, як Міхаіла
Стрыжонку, Рыгор Барадулін, Анастоль Варшч-
нін, Уладзімір Бараткевіч, Генадзь Бураўкін,
Барыс Сачанка, Іван Чырнышэў, Ідзіла Ара-
баевіч, Вячаслаў Адамчык, Аляксей Кішчык,
Даніла Віціль-Занігетана, Іван Каваленкі, Ра-
ман Тармола, Аляксей Іскенды. Але я гэта
не малоды, гэта ўжо сталыя майстры, многія з
іх, як навуцы, інстаўваюць на пяці старэйшым
і абганяюць іх у творчым кросе. Што ж, гэта
натуральна. А за ўсё ідзе ішчэ адно пакале-
не пісьменнікаў—спраўдзіць малодзых і ўзрос-
ту і па літаратурным стацку.

Але якія б ні былі нашы поспехі, мы не мо-
жам не агідаваць сёння нашы гаспадарку з
партыйнай самактыўнасцю, не можам не ба-
чыць бэлых плям на нашай літаратурнай кар-
це, не можам не заўважыць прагнаў томатыч-
ных, зрыпаў мастацкіх.

Скажам шыра з гэтай трыбуны, што такі
атрад майстэрства ўсё жанраў мог бы зрабіць
знана бэлым, каб аддасцтваць тыя грандыз-
нейшыя, сапраўды казачныя пераўтварэнні,
якія адбыліся на беларускай зямлі, у гарадах
і вёсках за паўдзсяць годоў Саветскай улады
пад кіраўніцтвам партыі Леніна.

У паэзіі, адмаўляючыся ад рыторыкі, мы
часта адмаўляем і ад грамадскага пафасу,
ад баявой публіцыстычнасці ў лепшым разу-
менні гэтага слова, часам пад выглядом інтым-
нага лірыкі імем сціпчына. А ў прозе і дра-
маты і нарэзка зацікаваць захлэпанне бітам,
будзённасцю. І гэта часам нават таварышня
апраўдваецца. Малоды здольны крытыкаць у ад-
ным са сваіх артыкулаў ачым сур'ёзна адна-
вае, што толькі «павернуты» да былі маста-
цы і творчыя чыны перагоднасці і натураль-
насці. Без якой ішоў ён не прымае сучасны
чытач. Іакая пагадзіцца з гэтым. Нельга ар-
гантаваць усе пісьменнікаў на бытавым. Гэта
звучыць задачу літаратуры, збедніць героя,
здэаіціць праду жыцця.

Мы жывём у імбіні, складаны і трывож-
ны час. Наш сучасны думаче не толькі пра сваіх
дзяцей, пра свой дом, пра свайго начальніка
ці суседа, ён з болем думае пра дзяцей В'ет-
нама, пра справы ў Кітаі, пра трагедыю Інданезыі
і Грэцыі, пра ахяр Ізраільскай агрэсіі. Ён
шыра і гораха радуецца таму, што на Венеры
саветскага аўтаматычнага станцыя, радуецца пус-
ку Брацкай ГЭС, вітае новыя грандызныя
планы развіцця нашай радзімы. А кожны ў
нас твораў на гэтыя сапраўды хваляючыя тэ-
мы сучаснасці? Не, раз'юканай антысацыялі-
стычнай прапагандае мы павінны супрацьстаў-
ляць не бытавым. Тама барацьбы нашай пар-
тыі, саветскага народа за мір і дружбу паміж
нарадамі, гэты вынік і імперыялістычнай
ідэалогіі, атрафічнай палітыкі імперыялізму
павінна заняць пачэснае месца на старонах
нашых часопісаў, кніг!

Крытыка наша адмаўляла ад падазле твораў
на тэмацкіх адзнак—нагалосці ці ра-
бочым разам. Відаць, гэта правільна. Але ца-
лком ігнаравалі, напрыклад, спецыфіку
скастападарнай працы, пэсалагію нагалоскі
яна, безумоўна, адраўнаваць ад пэсалагію
рабочага, спецыфіку нафліктаў, якія ўні-
каюць у калгасак і саўгасак, нельга. Наша лі-
таратура ў мінулым была пераважна літа-
ратурай сялянскай, вясковай таму. У расіра-
поўч гэтай тэмы маецца даволі багаты вопыт.
Твораў пра вёску з'яўляюцца нямаля і цяпер,
але... але, за радкім выключеннем, усё яны
«павернуты» ў мінулае. Да тых зрухаў, якія
адбыліся ў вясні ў апошнія гады, асабліва
пасля кастрычніцкага Пленума ЦК КПСС
1964 года і якія маюць не меншае значэнне,
чым пераўтварэнні 30-х годоў, да сённяшніх
нафліктаў, амен у пэсалагію людзей мы, пі-
сьменнікі, падастаўляем вельмі нямала.

Могчы скажаць: сталі больш пісаць пра го-
рад. Так, твораў пра гараджан друкуюцца
больш, чым раней. Але... Яноў вымушаны
сказаць але. Героямі гэтых твораў часцей за
усё з'яўляюцца студэнты, журналісты, педаго-
гі, урачы і нацыйнага рэда—рабочыя. Інжы-
неры, вучылія, якія ствараюць матэрыяльную
базу камунізму. Часам пачынае здавацца,
што, напалюнаючы ў свой час крытычнымі
разносамі «вытворчых ранаў», мы дагэтуль
балюся будоўля і заводаў. А не трэба забы-
ваць, што толькі там, у рабочых калектывах,
сапраўдны героі сучаснасці і самыя актуаль-
ныя праблемы і нафлікты, самы ўдзячны і па-
тэбны матэрыял для мастацкага ўваабалення.

У нас нямаля напісана кніг пра ратныя по-
дзвігі савецкіх людзей. Але рэвалюцыя, Ай-
чынная ваіна—неўвечная тэма. Ва ўмовах,
налі амерыканскі імперыялізм сваім агрэ-
сіўным дзеяннем стварае пагрому міру на зямлі,
партыя надае выключнае значэнне ваенна-па-
артыітычнаму выхаванню саветскай моладзі. Лі-
таратуры, мастацтва ў гэтым выхаванні на-
лежыць вялікая роля.

У кожнага з нас можа быць свая маста-
цкая канцэпцыя адлюстравання тых ці іншых
пэсалагічных і сацыяльных, але нішто з нас
не павінна абганяцца на галоўнае—на ідэй-
наму накіраванасці свайго твора, на яго вы-
ваўчае прызначэнне.

Марксісцка-лэнінскае крытыка не можа аб-
мяжоўвацца рэгістрацыя літаратурных фак-
таў, яна павінна накіроўваць літаратуры пра-
ца, выхоўваць пісьменнікаў, мастакоў і чы-
тачоў, гледачоў.

ЦЭНТРАЛЬНАМУ КАМІТЭТУ КПСС, ПРЭЗІДЫМУ ВЯРХОўНАГА САВЕТА СССР, САВЕТУ МІНІСТРАЎ СССР

Мы, удзельнікі аб'яднанага пленума творчых
саюзаў Беларусі, прысвечанага 50-й гадыні Вя-
лікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі,
шлём сардэчнае прывітанне Цэнтральнаму Капі-
тэлу Камуністычнай партыі Саветскага Саюза,
Прэзідыуму Вярхоўнага Савета СССР, Савету
Міністраў СССР.

Напярэдадні славяно юбілею першай у свеце
краіны рабочых і сялян мы з генерал ішчэ раз
заіраем на шлях небылых перамог, пройдзё-
ных нашым народам, з рэдасцю адзначаем, што
і на палях грамадзянскай ваіны, і на рыштывах
ляцігодкаў, і ў суровых выпрабаваных Вялі-
кай Айчыннай ваіны, і ў велічынх здасяненнях
апошніх годоў саветскай творчай інтэлігенцыі
была ў першы год будоўнікоў новага жыцця,
заўсёды захоўвала вернасць неўміручым ідэям
Леніна.

Мастацтва сацыялістычнага рэалізму, праця-
гваючы традыцыі лепшых талентаў чалавечы,
ішо ад народа, належыць народу, служыць на-
роду.

Беларускія пісьменнікі і мастакі, архітэктары і
кампазітары, работнікі тэатра і кінематграфіі
не ўпаўняюць сваёй творчасці, свайго жыцця без
барацьбы за вольнасці ідэала камунізма, за вялі-
кія прынцыпы свабоды, роўнасці, брацтва і спра-
ядлівасці.

Усведамляючы абавязак перад гісторыяй, пе-
ред роднай беларускай зямляй, узятай да шэ-
раха Вялікім Кастрычнікам, мы імкнемся ўнесці
пачэсны ўклад у скерніцу шматнацыянальнай

саветскай культуры, як святайняй, даражым ленын-
скай дружбай літаратуры, дружбай нацыянальных
мастацтваў Саветскага Саюза. Сыны народа, зды-
маю сваёй працавітасцю, сыны рэспублікі, пра-
слаўленай неўміручымі подзвігамі партызан і
казачным дасягненямі мірнага будоўніцтва, мы з
генерал нясём званне грамадзян Саюза Савецкіх
Сацыялістычных Рэспублік.

Ні на хвіліну не забываючыся, што нашы дзей-
насці праходзіць ва ўмовах вострай ідэалагічнай
барацьбы двух светлаў, мы ішчэ раз падкрэп-
ваем, што ў нас няма і не можа быць іншых
інтарэсаў, акрамя інтарэсаў народа, інтарэсаў
лэнінскай партыі.

Мы ведаем, што ў нашай рабоце ёсць нямаля
недахопаў, ёсць свае праблемы. Мы ведаем,
што ад нас чакаюць твораў, вартых часу, у які
мы жывём, вартых сучаснасці, якім мы прысва-
чыве свае зрабыткі. Мы запэўваем Цэнтраль-
наму Капітэлу Камуністычнай партыі Саветскага Са-
юза, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета і Савету Мі-
ністраў СССР, што аддадзім усё сілы, усё сваё
талант і душыны запал для таго, каб апра-
ўдаць давер' партыі і народа, унесці сваёй
творчасцю дастойны ўклад у будоўніцтвае ка-
мунізма.

Нахай жыве Вялікі Кастрычнік, які адкрыў но-
вую эпоху ў гісторыі чалавечай!
Нахай жыве Камуністычная партыя Саветскага
Саюза і яе ленынска Цэнтральны Капітэ.

АБ'ЯДНАНЫ ПЛЕНУМ ТВОРЧЫХ САЮЗАЎ
БЕЛАРУСІ.

БЫЦЬ ПІСЬМЕННИКАМ У НАШЫ ДНІ— ВЯЛІКАЕ ШЧАСЦЕ

Даклад І. ШАМЯКІНА, сакратара праўлення
Саюза пісьменнікаў Беларусі

— Гэты ўрачысты сход, на які мы сёння са-
браліся, — гаворыць І. Шамякін, — мае вялікі
сэнс. Сабраліся мы напярэдадні славяно юбі-
лею Вялікай рэвалюцыі, юбілею першай у све-
це дзяржавы працоўных, юбілею новай эры, но-
вага чалавека і новай, сацыялістычнай культу-
ры. У нас, зрэбніцаў літаратуры і мастацтва,
добры, радасны, сваточны настрой, нам ёсць
чым рапартаваць партыі і народу—сваім чыта-
чам, гледачам, слухачам. Разам з тым мы не
павінны забывацца на мудрае ўказанне Уладзі-
міра Ільіча Леніна аб тым, што лепшае адзна-
чэнне юбілею і гадавін — гэта засяродзіць
увагу на новых задачах, на тым, што недароб-
лена ці зроблена не так, як ад нас патрабавалі
партыя і народ.

Вялікі Кастрычнік, працагае дакладчык,
даў беларускаму народу дзяржаўнасць. Ажыц-
цяў ленынскай нацыянальнай палітыкі,
утварэнне Беларускай Саветскай Сацыялістычнай
Рэспублікі мела велізарнае значэнне для
нашага нацыянальнага адраджэння. Твор-
чая энергія народа вызвалілася з сілай выбу-
ху. Культурная рэвалюцыя была занаканер-
ным працягам вялікай сацыяльнай рэвалюцыі.

Цяпер студэнтам-філолагам нялёгка часам
разабрацца ва ўсёх пэрыядах, аб'яднаных, груп-
нах, якія існавалі ў 20-х гадах толькі ў літа-
ратурным рыху рэспублікі. Вядома, ва ўмовах
жорсткай катасвай барацьбы было ў гэтых
пэрыядах і трывожыя нямаля і калатанні. Але
сам факт з'яўлення не дзесяткаў, а сотня ма-
ладзых людзей, якія ўзяліся за пера, павядаў
і развіццё, свецляць аб ішчэ аднаго з ма-
гучых стварыць сваю нацыянальнаю сацыялі-
стычную культуру.

Мы шыра радуемся, што многія з тых

НЯХАЙ ЖЫВЕ САЮЗ МАСТАЦТВА І РЭВАЛЮЦЫІ!

[Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.]

Летам 1940 года была праведзена першая Дзеда Беларуска літаратуры і мастацтва ў Маскве. На выставу ў дні дзеяў беларускай мастацтва паказалі шэраг палотнаў, скульптур, маляванняў, прысвечаных рэвалюцыйнай барацьбе, падзеям Настрычкіна, новай Беларусі. Да таго часу ў Беларусі, так і на яе землях, былі ўжо добра вядомыя тэатры мастацтва, В. Волкава, І. Ахрэмчык, А. Бразер, Я. Зайцаў, А. Бембель, З. Азгур, А. Глебаў, І. Арлоў, Л. Лейтман, А. Груба, М. Манасзон, І. Давідовіч, У. Кудрыч і многія іншыя.

Характэрна, што вядучымі ў гэты перыяд былі сюжэты-тэматычныя кампазіцыі на гісторыка-рэвалюцыйныя і сучасныя тэмы. Праца ў прамысловасці, на новабудовах, у калгасах, барацьба з інтэрвентамі ў перыяд грамадзянскай вайны, жыццё Чырвонай Арміі, сацыялістычнае будаўніцтва ў БССР — вось кола вядучых тэм, якія вырашаюць беларускія мастакі.

Дакладчык прыводзіць назвы работ, якія перад вайной набылі найбольшую вядомасць. Гэта «Партызаны» і «Перадача вопыту» В. Волкава, «Торф для Асіноўкі» І. Ахрэмчыка, «Ліцейны цока» М. Гусева, «Апрацоўка льну» М. Філіповіча, «Будуцьля» Я. Красоўскага, «На прытач» А. Шаўчуні, «Каліская брыгада» П. Гурэвіча, «Чалавек» і «Ступень Чырвонай Арміі» Я. Касмачова, «Выступленне Сявэрэла на І Усебеларускай з'ездзе Саветаў» Х. Лыжына, «Кур'юсіны разстрэл» І. Давідовіча, «Паранічкі і каласіны» скульптары А. Арлова, «Лірыкі», «Беларусь» А. Груба, партреты З. Азгура, разьбея да Дзяды Грота М. Керзіна, А. Бембеля, А. Глебава і іншыя работы.

Развілася, гаворыць докладчык, і кніжная графіка. Першая выстаўка кніжнай графікі ў БССР у 1934 годзе адкрыла гледачу работы А. Тычыны, А. Астапюка, М. Фогта, Л. Лейтмана і інш.

1941 год. Нанясце гітлераўскі захопнік. Спалены і разбураны гарады, вёскі, прамысловыя прадпрыемствы, калгасы, саўгасы, культурныя і навуковыя ўстановы.

Загінулі ўсе мастацкія скарбы Мінскай карцінай галерэі і іншых музеяў рэспублікі. Разбураны і знішчаны помнікі беларускай культуры.

Разам з усім народам заняліся на барацьбу з ворагам і беларускія мастакі. Больш палітычна мастакоў Беларусі пайшлі на фронт або ў партызаны. Вядлі ўклад нашых мастакоў у мастацкіх і літаратурных выданнях ілюстраванай газеты «Радзінны фронт», друкаванай часопіса «Партызанскі дубіны», друкаванай ілюстраванай лістыўкаў у партызанскіх лагерах выходзілі баявыя нацыянальныя газеты і рыванскія часопісы, зробленыя рукамі мастакоў У. Сухаверха, С. Раманава, В. Грамыкі, М. Гуцёва, М. Гурло, Г. Бражоскага і інш. Мастак М. Абрывіч нават наладзіў у партызанскім лесе сваю баявую мастацкую выставку. У час вайны нарадзіліся такія цікавыя работы пра барацьбу беларускага народа з акупантамі, як націны «Па слядах фашысцкіх варвараў» В. Вялічынкі-Бірулі, «Пахаванне Заслонова» Я. Зайцава, а таксама партреты партызан Ф. Мадорава, З. Паўлюкевіча, Я. Красоўскага і іншых.

А. Бембель стварыў бюст-помнік Мікалаю Гастэлу, З. Азгур серыю партрэтаў — В. Назава, А. Малодца, М. Сявінцкіга, Ф. Смалячкова, А. Груба — манументальны партрэт генерала Л. Даватара. У 1943 годзе ў Маскве ў Траціякоўскай галерэі адбылася выстаўка беларускіх выяўленчага мастацтва пад назвай «Беларусь жыла і будзе жыць», прысвечаная 25-годдзю БССР.

Пасля вызвалення Беларусі, гаворыць У. Стаўляноў, нашы мастакі стваралі вядлікі тэматычныя палотны, прысвечаныя народу-переможцу. Докладчык называе «Прадзюжнае вядзю» У. Шыбіна, «Пескароўка» В. Цірко, «Абарона Брэсткай крэпасці» Я. Зайцава, «Абароны Брэсткай крэпасці» І. Ахрэмчыка і іншыя работы. Ужо неўзабаве пасля вайны былі адліты з бронзы рэльефы для абеліска-помніка на плошчы Перамогі ў Мінску. Вядлікі, алегатычныя вобразы Савецкай Беларусі стварыў А. Бембель для Беларускага павільёна ў Маскве. Цікавыя скульптуры А. Глебава «Георгій Сярына».

Падарункам народу з'явілася адкрыццё ў Мінску Беларускага дзяржаўнага мастацкага музея. Адначасна работам мастацтва вучыліца, прыняў першы студэнт мастацкага факультэта Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута.

У 1955 годзе з вядлікіх поспехам прайшла ў Маскве Дзеда Беларуска мастацтва і літаратуры. Удзельнічаюць нашы мастакі на Усеагульнай мастацкай выставцы. Іх работы сведчаць аб пераходзе беларускага выяўленчага мастацтва на новую, больш высокую ступень свайго ідэйнага, эстэтычнага і прафесійнага развіцця.

Беларускае мастацтва, гаворыць У. Стаўляноў, пасляхова пераадоляе халодную апалядальнасць, павярхоўнасць і ілюстрацыйнасць.

За апошнія гады значна вырас і ўзмацніў калектыў беларускіх мастакоў. У сувязі з жыццёвай графікай, скульптурай уліліся талентавітыя маладыя славы, выпускнікі Інстытута Імя Сурывава, Імя Радзіка і Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага. Докладчык называе імёны мастакоў, чые работы сталі сёння пілёрава вядомыя. Гэта Н. Воранаў, П. Крохалеў, А. Паслядовіч, М. Сявінкі, А. Малініцкі, М. Даніч, І. Стасюк, І. Шчэпаў, А. Анцкевіч, Г. Мурашэвіч, І. Гумілеўскі, Г. Паллаўскі, А. Пашукер, У. Мурашэў, М. Лісоўскі і многія іншыя.

У лепшых націнах, скульптурах, графічных дэстах іна стварылі шэраг незабытых вобразаў смяю і дажыцця беларускай нашых сучаснасці. Ва ўсеагульнаму Ленінскаму ўважлівы творы К. Касмачова, А. Бембеля, А. Шыбіна і іншых.

Вядлікае прызнанне заваяваў беларускі мастак. Ён вядомы цяпер далёка за межамі рэспублікі.

Вядлікі экран вялікага часу

Даклад Б. ПАЎЛЕНКА, старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі

Экскурсам у мінулае пачаў свой доклад старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі Б. Паўленка. Ён нагадаў пра першыя стужкі беларускага мастацтва і дакументальнага кіно, якія і да гэтага часу захоўваюць публіцыстычную справнасць і значэнне цікавай творчай разведкі рэжысёраў, апэратараў і артыстаў.

У даваенныя гады ў рэспубліцы вырас і сфарміраваўся вядлікі атрад работнікаў кіно, нарадзілася і атрыкала дадэйшае развіццё беларуская кінематографія, нацыянальна на форме і сацыялістычна па змесце. Яна ўнесла вагны ўклад у агульнае савецкае мастацтва.

З пачаткам вайны многія творчыя работнікі беларускага кіно ўліліся ў фронтныя кінагрупы, пайшлі на пярэдні край, у партызанскія атрады. Кінастужкі, адзнятыя І. Вейнярвічам, У. Цеслокам, М. Беравілам, У. Шытрамам і іншымі беларускімі кінаробітнікамі, застаюцца пошымымі музэямі краіны.

Адаўчы належнае тым, хто здолыў сцягнуць мастацтва з рэвалюцыйнага, з сённяшняга сцягнуць галоўны перад памяццю апэратараў-франтавічкі М. Сухавіч, Н. Быкава, В. Рабава, С. Бяляева, гуканяператара В. Сінякова, апэратара-падпалчыхніка М. Капкіна, усіх кінематографістаў, хто, выконваючы свой абавязак, загінуў на беларускай зямлі.

З заканчэннем вайны і аднаўленнем народнай гаспадаркі, працягае докладчык, пачалося і аднаўленне беларускай кінематографіі. Трэба было зноў збіраць кадры і ствараць тэхнічную базу, трэба было працаваць, працаваць, працаваць. Правафланговым, як і на фронце, былі кінахраніцеры. Людзям з кінамерай можна было ўбачыць і на аднаўленні Мінска, і ў спаленай вёсцы, і на будаўніцтве новых прадпрыемстваў. Тысячы і тысячы метраў стужкі фіксавалі цяпер працоўны подзвіг народа.

Больш цікавым быў шлях ігравага кінематографа. Толькі ў 1946 годзе пачалося здымкі першага пасляваеннага мастацкага фільма «Новы дом». Аднак карціна гэтая і наступныя — «Зялёныя гады», «Пасейні дзючаты лён» — не прыцягнулі ўвагі гледачоў. Гэта было невывадкова. У пачатку 50-х гадоў з'явіліся ўсё стужкі краіны разам стварыліся калектыўныя выпусковыя фільмы, асабліва на аснове арыгінальных сцэнарыяў. У творчай практыцы ўвай першыя элементы лагматызму, экран запойніці ілюстрацыйна, дыдактычны стужкі.

Удача была толькі там, дзе нашы кінематографісты звярталіся да спраўданага жыцця, да спраўданага героя. Я маю на ўвазе настановаў У. Корш-Сабінін і А. Файнцэлерам кінафільма «Канстанцін Заслоў» па сцэнарыі А. Маўзона. Крытыкі і грамадскія высока ацанілі ідэйна-мастацкія якасці фільма, ён абышоў многія экраны свету. Група стварылі і ўдзельнічалі націны былі ўдасцелены Дзяржаўнай прэміі СССР.

Беларускія кінематографісты экранізуюць у наступныя гады рад буйных твораў драматургіі. У 1952 годзе на экраны выйшла камедыя Яні Купалы «Паўлінка», зробленая пр аднайменнаму спектаклю Беларускага дзяржаўнага тэатра Імя Яні Купалы. Потым з'яўляюцца экранізацыі п'ес «Пяцць жаваранкі» і «Хто смецця апошнім» К. Крапіва і «Несцерка» В. Вольскага.

— Мы сёння ўдзячныя тым, — гаворыць докладчык, — хто данёс нашы лепшыя драматургічныя творы да мільёнаў гледачоў, захаваў на кінастужцы бліскучую ідэю ацэнкаў старогага пакалення.

У п'ятдесятых гадах вядлікі мастацкі аб'яўлялася значная група беларускіх пісьменнікаў. У кіно прыйшлі А. Куляшоў, М. Лужаніна, А. Маўзон, К. Гурэвіч, А. Кучар, А. Магнаў. Пазней агулам стварылі мастацкія і дакументальныя фільмы, сталі таксама В. Быкаў, У. Караткевіч, А. Адамоў, А. Вялічын, М. Калачынік, І. Шамякін, В. Вольскі і іншыя.

З 57 мастацкіх фільмаў, створаных у пасляваенныя гады, 36 адзначыліся на ворах і ары-

пантамі, як націны «Па слядах фашысцкіх варвараў» В. Вялічынкі-Бірулі, «Пахаванне Заслонова» Я. Зайцава, а таксама партреты партызан Ф. Мадорава, З. Паўлюкевіча, Я. Красоўскага і іншых.

А. Бембель стварыў бюст-помнік Мікалаю Гастэлу, З. Азгур серыю партрэтаў — В. Назава, А. Малодца, М. Сявінцкіга, Ф. Смалячкова, А. Груба — манументальны партрэт генерала Л. Даватара.

У 1943 годзе ў Маскве ў Траціякоўскай галерэі адбылася выстаўка беларускіх выяўленчага мастацтва пад назвай «Беларусь жыла і будзе жыць», прысвечаная 25-годдзю БССР.

Пасля вызвалення Беларусі, гаворыць У. Стаўляноў, нашы мастакі стваралі вядлікі тэматычныя палотны, прысвечаныя народу-переможцу. Докладчык называе «Прадзюжнае вядзю» У. Шыбіна, «Пескароўка» В. Цірко, «Абарона Брэсткай крэпасці» Я. Зайцава, «Абароны Брэсткай крэпасці» І. Ахрэмчыка і іншыя работы. Ужо неўзабаве пасля вайны былі адліты з бронзы рэльефы для абеліска-помніка на плошчы Перамогі ў Мінску. Вядлікі, алегатычныя вобразы Савецкай Беларусі стварыў А. Бембель для Беларускага павільёна ў Маскве. Цікавыя скульптуры А. Глебава «Георгій Сярына».

Падарункам народу з'явілася адкрыццё ў Мінску Беларускага дзяржаўнага мастацкага музея. Адначасна работам мастацтва вучыліца, прыняў першы студэнт мастацкага факультэта Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута.

У 1955 годзе з вядлікіх поспехам прайшла ў Маскве Дзеда Беларуска мастацтва і літаратуры. Удзельнічаюць нашы мастакі на Усеагульнай мастацкай выставцы. Іх работы сведчаць аб пераходзе беларускага выяўленчага мастацтва на новую, больш высокую ступень свайго ідэйнага, эстэтычнага і прафесійнага развіцця.

Беларускае мастацтва, гаворыць У. Стаўляноў, пасляхова пераадоляе халодную апалядальнасць, павярхоўнасць і ілюстрацыйнасць.

За апошнія гады значна вырас і ўзмацніў калектыў беларускіх мастакоў. У сувязі з жыццёвай графікай, скульптурай уліліся талентавітыя маладыя славы, выпускнікі Інстытута Імя Сурывава, Імя Радзіка і Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага. Докладчык называе імёны мастакоў, чые работы сталі сёння пілёрава вядомыя. Гэта Н. Воранаў, П. Крохалеў, А. Паслядовіч, М. Сявінкі, А. Малініцкі, М. Даніч, І. Стасюк, І. Шчэпаў, А. Анцкевіч, Г. Мурашэвіч, І. Гумілеўскі, Г. Паллаўскі, А. Пашукер, У. Мурашэў, М. Лісоўскі і многія іншыя.

У лепшых націнах, скульптурах, графічных дэстах іна стварылі шэраг незабытых вобразаў смяю і дажыцця беларускай нашых сучаснасці. Ва ўсеагульнаму Ленінскаму ўважлівы творы К. Касмачова, А. Бембеля, А. Шыбіна і іншых.

Вядлікае прызнанне заваяваў беларускі мастак. Ён вядомы цяпер далёка за межамі рэспублікі.

Вядлікі экран вялікага часу

Даклад Б. ПАЎЛЕНКА, старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі

Экскурсам у мінулае пачаў свой доклад старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі Б. Паўленка. Ён нагадаў пра першыя стужкі беларускага мастацтва і дакументальнага кіно, якія і да гэтага часу захоўваюць публіцыстычную справнасць і значэнне цікавай творчай разведкі рэжысёраў, апэратараў і артыстаў.

У даваенныя гады ў рэспубліцы вырас і сфарміраваўся вядлікі атрад работнікаў кіно, нарадзілася і атрыкала дадэйшае развіццё беларуская кінематографія, нацыянальна на форме і сацыялістычна па змесце. Яна ўнесла вагны ўклад у агульнае савецкае мастацтва.

З пачаткам вайны многія творчыя работнікі беларускага кіно ўліліся ў фронтныя кінагрупы, пайшлі на пярэдні край, у партызанскія атрады. Кінастужкі, адзнятыя І. Вейнярвічам, У. Цеслокам, М. Беравілам, У. Шытрамам і іншымі беларускімі кінаробітнікамі, застаюцца пошымымі музэямі краіны.

Адаўчы належнае тым, хто здолыў сцягнуць мастацтва з рэвалюцыйнага, з сённяшняга сцягнуць галоўны перад памяццю апэратараў-франтавічкі М. Сухавіч, Н. Быкава, В. Рабава, С. Бяляева, гуканяператара В. Сінякова, апэратара-падпалчыхніка М. Капкіна, усіх кінематографістаў, хто, выконваючы свой абавязак, загінуў на беларускай зямлі.

З заканчэннем вайны і аднаўленнем народнай гаспадаркі, працягае докладчык, пачалося і аднаўленне беларускай кінематографіі. Трэба было зноў збіраць кадры і ствараць тэхнічную базу, трэба было працаваць, працаваць, працаваць. Правафланговым, як і на фронце, былі кінахраніцеры. Людзям з кінамерай можна было ўбачыць і на аднаўленні Мінска, і ў спаленай вёсцы, і на будаўніцтве новых прадпрыемстваў. Тысячы і тысячы метраў стужкі фіксавалі цяпер працоўны подзвіг народа.

Больш цікавым быў шлях ігравага кінематографа. Толькі ў 1946 годзе пачалося здымкі першага пасляваеннага мастацкага фільма «Новы дом». Аднак карціна гэтая і наступныя — «Зялёныя гады», «Пасейні дзючаты лён» — не прыцягнулі ўвагі гледачоў. Гэта было невывадкова. У пачатку 50-х гадоў з'явіліся ўсё стужкі краіны разам стварыліся калектыўныя выпусковыя фільмы, асабліва на аснове арыгінальных сцэнарыяў. У творчай практыцы ўвай першыя элементы лагматызму, экран запойніці ілюстрацыйна, дыдактычны стужкі.

Удача была толькі там, дзе нашы кінематографісты звярталіся да спраўданага жыцця, да спраўданага героя. Я маю на ўвазе настановаў У. Корш-Сабінін і А. Файнцэлерам кінафільма «Канстанцін Заслоў» па сцэнарыі А. Маўзона. Крытыкі і грамадскія высока ацанілі ідэйна-мастацкія якасці фільма, ён абышоў многія экраны свету. Група стварылі і ўдзельнічалі націны былі ўдасцелены Дзяржаўнай прэміі СССР.

Беларускія кінематографісты экранізуюць у наступныя гады рад буйных твораў драматургіі. У 1952 годзе на экраны выйшла камедыя Яні Купалы «Паўлінка», зробленая пр аднайменнаму спектаклю Беларускага дзяржаўнага тэатра Імя Яні Купалы. Потым з'яўляюцца экранізацыі п'ес «Пяцць жаваранкі» і «Хто смецця апошнім» К. Крапіва і «Несцерка» В. Вольскага.

— Мы сёння ўдзячныя тым, — гаворыць докладчык, — хто данёс нашы лепшыя драматургічныя творы да мільёнаў гледачоў, захаваў на кінастужцы бліскучую ідэю ацэнкаў старогага пакалення.

У п'ятдесятых гадах вядлікі мастацкі аб'яўлялася значная група беларускіх пісьменнікаў. У кіно прыйшлі А. Куляшоў, М. Лужаніна, А. Маўзон, К. Гурэвіч, А. Кучар, А. Магнаў. Пазней агулам стварылі мастацкія і дакументальныя фільмы, сталі таксама В. Быкаў, У. Караткевіч, А. Адамоў, А. Вялічын, М. Калачынік, І. Шамякін, В. Вольскі і іншыя.

З 57 мастацкіх фільмаў, створаных у пасляваенныя гады, 36 адзначыліся на ворах і ары-

пантамі, як націны «Па слядах фашысцкіх варвараў» В. Вялічынкі-Бірулі, «Пахаванне Заслонова» Я. Зайцава, а таксама партреты партызан Ф. Мадорава, З. Паўлюкевіча, Я. Красоўскага і іншых.

А. Бембель стварыў бюст-помнік Мікалаю Гастэлу, З. Азгур серыю партрэтаў — В. Назава, А. Малодца, М. Сявінцкіга, Ф. Смалячкова, А. Груба — манументальны партрэт генерала Л. Даватара.

У 1943 годзе ў Маскве ў Траціякоўскай галерэі адбылася выстаўка беларускіх выяўленчага мастацтва пад назвай «Беларусь жыла і будзе жыць», прысвечаная 25-годдзю БССР.

Пасля вызвалення Беларусі, гаворыць У. Стаўляноў, нашы мастакі стваралі вядлікі тэматычныя палотны, прысвечаныя народу-переможцу. Докладчык называе «Прадзюжнае вядзю» У. Шыбіна, «Пескароўка» В. Цірко, «Абарона Брэсткай крэпасці» Я. Зайцава, «Абароны Брэсткай крэпасці» І. Ахрэмчыка і іншыя работы. Ужо неўзабаве пасля вайны былі адліты з бронзы рэльефы для абеліска-помніка на плошчы Перамогі ў Мінску. Вядлікі, алегатычныя вобразы Савецкай Беларусі стварыў А. Бембель для Беларускага павільёна ў Маскве. Цікавыя скульптуры А. Глебава «Георгій Сярына».

Падарункам народу з'явілася адкрыццё ў Мінску Беларускага дзяржаўнага мастацкага музея. Адначасна работам мастацтва вучыліца, прыняў першы студэнт мастацкага факультэта Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута.

У 1955 годзе з вядлікіх поспехам прайшла ў Маскве Дзеда Беларуска мастацтва і літаратуры. Удзельнічаюць нашы мастакі на Усеагульнай мастацкай выставцы. Іх работы сведчаць аб пераходзе беларускага выяўленчага мастацтва на новую, больш высокую ступень свайго ідэйнага, эстэтычнага і прафесійнага развіцця.

Беларускае мастацтва, гаворыць У. Стаўляноў, пасляхова пераадоляе халодную апалядальнасць, павярхоўнасць і ілюстрацыйнасць.

За апошнія гады значна вырас і ўзмацніў калектыў беларускіх мастакоў. У сувязі з жыццёвай графікай, скульптурай уліліся талентавітыя маладыя славы, выпускнікі Інстытута Імя Сурывава, Імя Радзіка і Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага. Докладчык называе імёны мастакоў, чые работы сталі сёння пілёрава вядомыя. Гэта Н. Воранаў, П. Крохалеў, А. Паслядовіч, М. Сявінкі, А. Малініцкі, М. Даніч, І. Стасюк, І. Шчэпаў, А. Анцкевіч, Г. Мурашэвіч, І. Гумілеўскі, Г. Паллаўскі, А. Пашукер, У. Мурашэў, М. Лісоўскі і многія іншыя.

У лепшых націнах, скульптурах, графічных дэстах іна стварылі шэраг незабытых вобразаў смяю і дажыцця беларускай нашых сучаснасці. Ва ўсеагульнаму Ленінскаму ўважлівы творы К. Касмачова, А. Бембеля, А. Шыбіна і іншых.

Вядлікае прызнанне заваяваў беларускі мастак. Ён вядомы цяпер далёка за межамі рэспублікі.

Вядлікі экран вялікага часу

Даклад Б. ПАЎЛЕНКА, старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі

Экскурсам у мінулае пачаў свой доклад старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі Б. Паўленка. Ён нагадаў пра першыя стужкі беларускага мастацтва і дакументальнага кіно, якія і да гэтага часу захоўваюць публіцыстычную справнасць і значэнне цікавай творчай разведкі рэжысёраў, апэратараў і артыстаў.

У даваенныя гады ў рэспубліцы вырас і сфарміраваўся вядлікі атрад работнікаў кіно, нарадзілася і атрыкала дадэйшае развіццё беларуская кінематографія, нацыянальна на форме і сацыялістычна па змесце. Яна ўнесла вагны ўклад у агульнае савецкае мастацтва.

З пачаткам вайны многія творчыя работнікі беларускага кіно ўліліся ў фронтныя кінагрупы, пайшлі на пярэдні край, у партызанскія атрады. Кінастужкі, адзнятыя І. Вейнярвічам, У. Цеслокам, М. Беравілам, У. Шытрамам і іншымі беларускімі кінаробітнікамі, застаюцца пошымымі музэямі краіны.

Адаўчы належнае тым, хто здолыў сцягнуць мастацтва з рэвалюцыйнага, з сённяшняга сцягнуць галоўны перад памяццю апэратараў-франтавічкі М. Сухавіч, Н. Быкава, В. Рабава, С. Бяляева, гуканяператара В. Сінякова, апэратара-падпалчыхніка М. Капкіна, усіх кінематографістаў, хто, выконваючы свой абавязак, загінуў на беларускай зямлі.

З заканчэннем вайны і аднаўленнем народнай гаспадаркі, працягае докладчык, пачалося і аднаўленне беларускай кінематографіі. Трэба было зноў збіраць кадры і ствараць тэхнічную базу, трэба было працаваць, працаваць, працаваць. Правафланговым, як і на фронце, былі кінахраніцеры. Людзям з кінамерай можна было ўбачыць і на аднаўленні Мінска, і ў спаленай вёсцы, і на будаўніцтве новых прадпрыемстваў. Тысячы і тысячы метраў стужкі фіксавалі цяпер працоўны подзвіг народа.

Больш цікавым быў шлях ігравага кінематографа. Толькі ў 1946 годзе пачалося здымкі першага пасляваеннага мастацкага фільма «Новы дом». Аднак карціна гэтая і наступныя — «Зялёныя гады», «Пасейні дзючаты лён» — не прыцягнулі ўвагі гледачоў. Гэта было невывадкова. У пачатку 50-х гадоў з'явіліся ўсё стужкі краіны разам стварыліся калектыўныя выпусковыя фільмы, асабліва на аснове арыгінальных сцэнарыяў. У творчай практыцы ўвай першыя элементы лагматызму, экран запойніці ілюстрацыйна, дыдактычны стужкі.

Удача была толькі там, дзе нашы кінематографісты звярталіся да спраўданага жыцця, да спраўданага героя. Я маю на ўвазе настановаў У. Корш-Сабінін і А. Файнцэлерам кінафільма «Канстанцін Заслоў» па сцэнарыі А. Маўзона. Крытыкі і грамадскія высока ацанілі ідэйна-мастацкія якасці фільма, ён абышоў многія экраны свету. Група стварылі і ўдзельнічалі націны былі ўдасцелены Дзяржаўнай прэміі СССР.

Беларускія кінематографісты экранізуюць у наступныя гады рад буйных твораў драматургіі. У 1952 годзе на экраны выйшла камедыя Яні Купалы «Паўлінка», зробленая пр аднайменнаму спектаклю Беларускага дзяржаўнага тэатра Імя Яні Купалы. Потым з'яўляюцца экранізацыі п'ес «Пяцць жаваранкі» і «Хто смецця апошнім» К. Крапіва і «Несцерка» В. Вольскага.

— Мы сёння ўдзячныя тым, — гаворыць докладчык, — хто данёс нашы лепшыя драматургічныя творы да мільёнаў гледачоў, захаваў на кінастужцы бліскучую ідэю ацэнкаў старогага пакалення.

У п'ятдесятых гадах вядлікі мастацкі аб'яўлялася значная група беларускіх пісьменнікаў. У кіно прыйшлі А. Куляшоў, М. Лужаніна, А. Маўзон, К. Гурэвіч, А. Кучар, А. Магнаў. Пазней агулам стварылі мастацкія і дакументальныя фільмы, сталі таксама В. Быкаў, У. Караткевіч, А. Адамоў, А. Вялічын, М. Калачынік, І. Шамякін, В. Вольскі і іншыя.

З 57 мастацкіх фільмаў, створаных у пасляваенныя гады, 36 адзначыліся на ворах і ары-

пантамі, як націны «Па слядах фашысцкіх варвараў» В. Вялічынкі-Бірулі, «Пахаванне Заслонова» Я. Зайцава, а таксама партреты партызан Ф. Мадорава, З.

Н Я Х А Й Ж И В Е

С А Ю З М А С Т А Ц Т В А І Р Э В А Л Ю Ц Ы Н

[Заканчэнне]

Грымоты першай рускай рэвалюцыі, працаваўе прамоўца, — змагаўся ўзварухнуць і ўзняць да гняву народную стыхію, паклікаў лепшых сыходзіць на барышчу супраць памешчыкаў і капіталістаў. Рэвалюцыя 1905 года дала беларусам Янку Купалу, дала ім песняра, які мог кінчыць у свет радкі:

А чаго ж чаго ж захадзеце ім,
Пагарджаным вяс, ім, сляпым, глухім?
— Людзям! вясца!

Ва ўнісон Купалу падняў голас — пасля «вясня жальбы» — другі паборнік свабоды народнай Якуб Колас:

Гэй, чужыя сэрцамі Гай, душы жывы!
Лягце вы да нас імя малады,
У вас жа ёсць сэрца імя малады,
У вас жа ёсць крылы, дзяціны!

Беларуская спадчынная літаратура — гэта наўвесьце і спадчынная барацьба беларускага народа за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, якую ён вёў разам з вялікім рускім народам, з іншымі народамі пад кіраўніцтвам ляснінскай бальшавіцкай партыі.

Пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, — гаворыць П. Пестрак, — усе нашы паэты і пэсменнікі з вялікай радасцю віталі новы дзень, мастацкім словам памагалі будаваць новы лад.

Далей П. Пестрак прыгавдае цяжкія ўмовы, у якіх апынулася літаратура белай Заходняй Беларусі, адзначае, што, нягледзячы на ўсе перашкоды, яна развілася ў адной плыні з літаратурай Савецкай Беларусі і таму так свабодна і лёгка злілася з ёю пасля вясновага вяртання 1939 года.

Засяды верная ітаратура народа, жыццёвымі прыкметамі партыйнасці і народнасці, беларуская нацыянальная літаратура, гаворыць прамоўца ў заключэнне, дасягнула сёння незвычайна высокага. Як у паэзіі, так і ў прозе яна стаіць упоравань з лепшымі літаратурнымі народаў свету.

Дыратар тэатра імя Я. Купала Л. Валчуніч асноўную увагу ў сваім выступленні аддаў пытанням тэатральнага рэпертуару.

Нашы тэатры ўмеюць іграць героіку ваіны, — сказаў ён, — але ж патрыятызм трэба выходзіць і на працэсе сённяшняга жыцця. Намасольскі тэатр у Брэсце адчувае вялікую патрэбу ў новых драматычных творах пра моладзь нашых дзён. Да юнакоў і дзяўчат, якія прыходзіць у нашы залы са студэнцкімі аўдыторыямі, з заводскіх цэхав, з будаўнічых палкоў, з саўдзільскіх казармаў, са сцяны павінен зваручацца чалавек, якога яны могуць уздыць за прыклад у сваім паўсядзённым жыцці.

Зразумела, — працягваў Л. Валчуніч, — наш тэатр будзе і надалей ствараць сцэнічную эпопею пра мужных і адважных абаронцаў Брэста, Мабыць, з'явіцца яшчэ не адзін твор пра тых, хто абараняў чытацель над Бугам.

Наш калектыў накінуў пэўны вопыт у рабоце з драматычным тэатрам. У Брэсце ўпершыню стварылі спецыяльныя аддзелы ў навабудаваных аўдыторыях, і гэтаму папярэджаюць, што арміянальным рэпертуару карыстацца паспехам у любой аўдыторыі.

Аўтар п'есы «Басеніна крэпасць», якую мы паказалі перш за ўсё, Кастусь Губарэвіч і палер працуе з нашым калектывам. Умоўная назва будучага спектакля — «Брасіні мір».

Юбілейную афішу тэатра імя Ленінскага намасольска Беларускай адраваецца «Крамлёўскія кураты» і «Дзень шчыльна». У цэнтры гэтых спектакляў — Ільяч. Вобразу правядуць рэвалюцыю наш калектыў прысвядзіць самай нахмітнай творчай пошцы. Гледачы паверылі ў мастацкую праду будовам Леніна, створанага на брасіцкай сцэне заслужаным артыстам БССР Анатолем Логвінавым.

Амаль дваццаць гадоў назад наш тэатр пачаў свой шлях спектаклямі «Юнацтва пачынае», «Як гартваеся сталь», «Маляда гвардыя». Рэвалюцыйныя раматныка, мужнасць, бязмерная адданасць ідэалам камунізма — пафас творчасці кожнага члена нашага калектыву. З ім мы сустракаем Кастрычніцкіх святых.

Вялікай выхаваўчай ролі мастацкага кінематографа, асабліва твораў, якія прызначаны для дэманстрацыі перад дзіцячым аўдыторыям, прывісціў сваё выступленне народны артыст БССР Мікалай Янушэвіч. У прыватнасці, ён расказаў пра вопыт работы над стужкамі для юных гледачоў кінастудыі «Беларусь-фільм».

Лепшыя творы студыі атрымалі высокую ацэнку гартмасцян, выйшлі на ўвесазны экран і за межы краіны. Мільёны юных сэрцаў перажывалі разам з героямі гэтых фільмаў, як «Дзеці партызана», «Дзядзінка шукае бацьку», «Вуліца малядыя сны», «Міколка-наравец», «Увядз у тэатрае чапайнік», «Плунскіх дзець у прагу». Гэтыя мастацкія творы вярнулі да нас, але ёсць ва ўсіх іх і нешта агульнае — адно ў зааўвядзінных сюжэтах раскрываюць адвагу і мужнасць чалавечы, налі ён змагаецца за праду і Радзіму.

Мабыць, афарымі, што для дзяцей трэба пісаць кнігі гэтак жа, як і для дарослых, толькі яшчэ лепш, гэсцуюча і з творчасцю майстраві кно. Новадзянь кнігі не мае такога «тыража», такой аўдыторыі, як кіно. Маючы на ўвазе такое распаўсюджванне твораў кінамастацтва, сцэнарысты, рэжысёры, апэратары, артысты павіны быць дакладнымі ў сваіх ідэянамастачскіх пошуках. Кіно можна параўнаць з мастацтвам, з якой юныя патрыёты Радзімы ўспрымаюць захалювача і арае слова камуністычнай праўды аб жыцці.

Аб істарычным шляху беларускай паэзіі, іе рэвалюцыйных традыцый гаварыў паэт Анатоль Вялічын.

— Беларуска паэзія, — гаворыць ён, — выпрабаная і грозная зброя ў арсенале нашай культуры.

Паэт Алесь Гурло, матарыст аскандра мінаноса «Забіла», быў сярод тых, хто штурмаваў Зімы палец. Прадэзіст дакастрычніцкага часу Шыма Гарты амавіў тады ў гэце верш «Рабочыя і сялянскія рэвалюцыі»:

«Гары ж, агонь Кастрычніка, гары!» На заклік Аляксандра Блока «слухаць рэвалюцыю» адгукнуўся Міхась Чарот творам, які не пакрывае іржыю час.

Праасяваючы гэтую пераёмнасць рэвалюцыйных традыцый у нашай паэзіі, А. Вялічын працягвае:

«Э новай песняй, з новай казкай», — купалюўскія словы так да месца, калі гаворка вядзецца пра паэзію, узятую Кастрычніцкай наваліцай. Як і Усходзі, Кастрычнік узяў на беларускую зямлі магучую хвалю энтузіязму: народ, адчуўшы ў барацьбе сваю годнасць, захапіўся новым жыццём і новай песняй. Цэлая армія юнакоў у высокіх какушках пераіла дарогу да культуры, здабываючы права на новую рэвалюцыйную песню. Пра тое, што было яшчэ здабыта, гэце права, аскандра аскандраўскага Кравіча, Уладзіміра Дубоўна, Патра Глебава, Патруса Броўна, Максіма Лукашкі, Язэп Пушча, Андрэй Александровіч, Алесь Зянон, Уладзімір Халына.

Шпунч вясёлае насмерце паліномоніе межа і ўсім яшчэ ёсць на свеце менам, паўстала ў новай прывабнай сіле паэзія Аркада Купалова і Шыма Панчанкі. Аскандра романтикай дарог, уручанага трыгома перадаючы час, азіятычы калочы дрот недарожнай грамыцы за Негарэзным, сустрача яна — далюч у далюч — гарачы шурпаты пошск ваіцыйна паэзіі Максіма Танка. З-за турэмных крат краіна пачула суровыя і пачотныя галасы Шыма Пестрака і Вялічынна Таўлава.

Потым наша паэзія без прымеркі апрадана ў шыналі. Амаль усе паявалі, і, халі колер апраткі быў ва ўсіх аднолькавы, абароны, — кожнага, чытаючы вершы, пазнавалі па голасу. Дастакова вяртае найвыдатную паэму А. Купалова «Сцяг брыгады» і кнігу палыманай лірыкі П. Панчанкі «Далёкія стаячы», каб пераказваць тым, што паэзія, змагаючыся, выходзіла на шырокія апэратыўныя прастор і часам ішла наперадзе франтоў. У палескіх лясках партызанскае друкарня адпальнага райкома партыі выпусціла зборнік песень і вершаў Анатоля Аскандра «Слупі поцы».

Некаторыя паэты не вярнуліся з ваіны. Іх многа. У Сталінаграде Волга забрала цяжка параненага Алесь Іаўшчык, ва Усходняй Прусіі ўдзатманай чарга скасала юнага Аляксей Корнішка, пад Берлінам фубэтарно трапіў у абложана залпаваў Міколу Сурманова, дзесьці ў гарах Чэхіі загніў дэсантнік Зытрон Астапенка, аўтар цікавай вяснянай паэмы «Эдэм».

Больш незлічоных страт і пачучых ран дагучы адчуваецца ў вершах і памакх Аляксей Паліна і Аляксей Русеяка, Кастуся Кірэнькі і Міколы Аўрамычкі, Кастуся Віткі і Сяргея Дзяржэла, Аляксей Зарычэнка і Антона Валевіча, Алесь Бачылы і Міхась Калачыскага, Рыгора Няхай і Патра Прыходзькі.

І сёння беларуская паэзія, адзначае прамоўца, чуйна «слухае рэвалюцыю», адчуваецца на самым надзённым і вібалеваючае праблему часу. У заключэнне свайго выступлення А. Вялічын гаворыць:

— І спыніўся на рэвалюцыйных традыцыях у нашай паэзіі, халі паэзія, як і рэвалюцыя, ламае ўсе як ёсць традыцыі. Таму скажу радкам Максіма Танка, які вынічаў партыйную, заўдзя атакууючы, ударную сілу паэзіі:

Паэзія — ў бітве адава,
Не снобаў тупых рэвалюцыі,
Не ведае белга фальса
У тыхані, жыцці, рэвалюцыі

Заклік да беларускіх драматыраў пісаць пра тое, чым сёння жыць праўдзіна Беларусь, пра героі нашых дзён прагучаў у выступленні народнага артыста БССР А. Шылага.

— Калі мы бываем у калігасх хостам бы адной толькі роднай Віцебшчыны, артыстам гэтай адрава адчуваецца зусім новы ўнутраны і духоўны свет сучасніка, якога мы часам наогул не бачым на сцэне, — сказаў А. Шылага. — І мы, артысты, адчуваем жыццёвае прапаганаванне — паказваць савецкага чалавеча 60-х гадоў. Нам трэба выходзіць на сцэну з адказам на самыя актуальныя праблемы жыцця. Гэта ж сорама, што мы, артысты, бываем, іграем спрочыныя ролі.

Чаму ж, звартаецца прамоўца да літаратураў, у нашых драматычных творах часта няма сапраўднага, удумлівага і багатага духоўнага героя нашага часу, з яго пошукамі і трыбогамі, з яго дэрганым поглядом на ўсё, што адбываецца побач з ім і ў вільнім свеце?

Зараз калектыў Беларускай дзяржаўнага тэатра імя Януба Коласа паказвае на сваёй сцэне лепшыя работы мінулых сезонаў і прэм'еры, прысвечаныя Вялікаму Кастрычніку. Трэнэ сустракае свята агуртанвай агульным творчым імкненнем і энтузіязмам. Этанным лічым мы такія патрыятычныя спектаклі, як «Басенінаўшчына» Кузьмы Чорнага, «Ваіна пад стэрахам» па рамана Алесь Адамовіча, «Шостае ліпеня» М. Шатрова. На сцэне ажываюць хвалючыя старонкі гісторыі нашага народа, нашай краіны.

Мне асабліва прымае паведаміць удзельнікам пленума пра пачыццё вялікай творчай адказнасці, з якой тэатр працягвае працу над сцэнічнай Леніншай. Мы ганьбімся тым, што коласцыны былі пераінастваральнікамі ў беларускім сцэнічным мастацтве і народнага артыста рэспубліканца Ф. Шылакава, які паглыблена і шчыльна, удасканальваючы ўвесь час энтузіязм і раян, працуе над вобразам Уладзіміра Ільіча.

Пленум падвёў вынікі працэсу ідэалягічнага шляху развіцця беларускай літаратуры і мастацтва, падумаваў дэбаты і дасягненні нашых пэсменнікаў, мастакоў, кампазітараў, архітэктараў, работнікаў кіно і тэатра. Удзельнікі адзінадушна заўважылі родную Камуністычную партыю, што творыць інтэлігенцыю Савецкай Беларусі і надалей будзе цвёрда і паслядоўна адстойваць і развіваць прычыны народнасці і партыйнасці мастацтва сацыялістычнага рэалізму, яго рэвалюцыйны гуманізм, яго ітаранічнасць, будзе змагацца за творчую разнастайнасць і мастацкую дасканаласць, верна служыць вялікаму савецкаму народу.

І АЖРАНАХ рэспублікі — новы мастацкі фільм вытворчасці Беларускай кінастудыі... Гэта заўсёды і радасна, і крэху трыбожна: а як на гэты раз — апраўдаюцца нашым спадзяванні на новую кінаую сустрэчу ці не? Гаранты на тое, што стужка «Запомнім гэты дзень» апраўдае такія спадзяванні, — німаца. Стваральнікі яе — вышніы майстры літаратуры і кіно. Задума значна, звартаючыся паўвядзінна рэвалюцыйны шлях, мы з асаблівай удзячнасцю ўспамінаем тых, хто пачынаў яго. А героі новага фільма — з ліку гэтых.

Для пастаноўчына фільма старэйшага дзеяча беларускага кіно Уладзіміра Уладзіміравіча Корні-Сабліна тема рэвалюцыйнай барацьбы, можна сказаць, матэрыяльна. З уважлівасцю ён пачынаў сваю рэжысёрскую дзейнасць 40 гадоў назад, да яе звартаўся ў перадавыя і пастаўленыя гады. На гэтым шляху ў рэжысёрска шмат творчых перамож, і адна з бліскачых — фільм «Першы ўзвод» (1933 год).

«Запомнім гэты дзень» не толькі тэматычна блізка да «Першага ўзвода». Ён нібы працягвае пераважную тэму размовы аб падзеях на Заходнім фронце, вядоўчых іх да пярэдняга і першага дня Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Калі раней кінагероі — апраўданы ў саўдзінцы шыялы работні і сяляне — яшчэ толькі шукалі шлях да барацьбы за сваё вызваленне, то зараз яны ўжо бачаць гэты шлях і становіцца на яго. Аўтары сцэнарыя — вядомыя беларускія паэты Аркады Купалоў і Максім Лукашкі таксама мелі вопыт у вырашанні сродкамі кіно тэм рэвалюцыйнай барацьбы. Яны пісалі сцэнарыі на трылогіі Януба Коласа «Анастасіях», фільм «Першы выправавані» для іх спецасаблівага выправаваннем у кінадраматычнай і творчым супрацоўніцтвае з У. Корні-Сабліным. Што датычыцца апэратара Ю. Фабельмана, то ён не аднойчы ўдзельнічаў у стварэнні фільмаў аб рэвалюцыйнай барацьбе народа.

Такім чынам я хачу сказаць, што творчы калектыў быў падрыхтаваны да вырашання адважай і складанай задачы — уважлівасці на экране нестаруючай з гадамі тэмы, уважлівасці на новым, сучасным этале.

У сувязі з 50-годдзем Савецкай дзяржавы выйшла і выходзіць многа фільмаў аб розных падзеях і героях рэвалюцыйнай барацьбы. На гэтым фоне не лёгка знайсці тэмы адзіныя сродкі, якія вылучылі б новы фільм з шэрагу іншых, зробілі б яго арыгінальным і цікавым. Калі супаўвядзінна роўня кінагероі аб рэвалюцыі, то пераамаюцца, што мэты дасягаюць перш за ўсё тым аўтары, якія адкрываюць новыя старонкі гісторыі і асцяляюць іх сваім непаўторным бачаннем і асэнсаваннем. Разам з тым не толькі новае, але і ўжо вядомае становіцца цікавым, калі яго прапачунае праз арыгінальную філасофскую, маральна-этычную і эстэтычную канцэпцыю.

У кіно — мастацтва калектыўнае — канцэпцыя знаходзіць сваё канкрэтнае выцленне перш за ўсё ў сцэнарыі. Драматычны фільм «Запомнім гэты дзень» сваё бачанне рэвалюцыйных падзей, жыццёвай атмасферы напярэдзі вайны да раскрываюць на гісторыі пераважна Заходняга фронту ў баядольную рэвалюцыйную сілу. Ён адпраўны момант падзей і сюжэтаў штуршок яны скарэсталі канкрэтным фактам гісторыі — тэлеграму У. І. Леніна гадоўнамадучаю рускай арміі генералу Духоніну, у якой прапанавалася заключыць перамір'е з ваюючымі краінамі. Духоні не выкамаў гэтай прапановы, і тады радзіў занесла лясніскай кіт: «Салдаты! Справа міру ў ваіных руках. Вы не даце контрарэвалюцыйнаму генералам сарваць вялікую справу міру. Няхай палкі, якія стаяць на пазіцыях, выбараць зараз жа ўпаўнаважаных для фармальнага ўстаўлення ў перагаворы аб перамір'і з непрыцэлем».

Па задуме аўтараў, лясніска тэлеграма павіна была з'явіцца і кілючым да гадоўнага ідэ будучага фільма. Што гэта так, сведчыць назва сцэнарыя «Радзіў сёме», пад якой ён запачкаўся ў вытворчасці і быў надрукаваны ў часопісе «Полымя» (№ 3 за 1966 год). У працэсе пастаноўкі аўтары і рэжысёр адмовіліся ад першапачатковай назвы, падчыніўшы, вядоў, што ідэя асця фільма лепш перадаць слоўна-варот: «Запомнім гэты дзень». Не будзем спрачацца аб назве, халі, на маю думку, яна зацінае планатны для мастацкага твора. Заўважым толькі, што сфармуляваная ў першапачатковай назве думка апынулася ў сцэнарыі (а затым і ў фільме) не вобразнае, а непасрэдна ілюстрацыйнае выцленне. У фільме ёсць сцэна перагавораў прадстаўнікоў гранадэрскага палка з нямецкім камандаваннем і пахаўвання рускага пеха-

нца, які заклінаў нямецкіх салдат скласці зброю і быць застрэлены афіцэрам. У далейшым увага аўтара скіравана на раскрыццё атмасферы на фронце, лёсу і воляў прадастаўноў дзёно сіл, што сутыкнуліся ў рашучай барацьбе. Драматыгі не абыходзіць складанасць жыццёвых напільнаў, абумоўленых часам. Яны паказваюць, як налётка было лясніскай партыі, бальшавікам даказваць мажасці, што Часовы ўрад, які прышоўшы на змену парызму — анітамы хутчэй пойдзе на змову з немцамі, чым дасць спакатываным масам мір, зямлю і сапраўдную свабоду. Іаб быць пераканачым у маставіні адностванні такоў складанай палітычнай сітуацыі, аўтары закрэпаюць розны характары, адным словам, заяўваючы складаны канфілітны вузел. Разв'язваюць жа яго далейка не заўсёды па-свойму.

Фільм у раскрыці ходу гэтых перамаў, у вырашанні востра канфілітны сітуацыі і абмалецы перамажанаў лагера, што процістаяць рэвалюцыі.

Гранадэрска палк Камлюка палса складаных перапытыв пераважна ў рэвалюцыйную сілу робіцца гэтай сілай, па сутнасці, толькі «пад заслоном», ды і то за кадрам. Сувязь з іншымі часткамі фільма ўлоўваецца. І хоць аўтары Камлюка аўтары пераважна палку, урачканне такое, што толькі ён і быў апраў і надалей бальшавікоў на Заходнім фронце.

Навё ўмоўнасці, маставая спрочынасць, адчуваецца ў сцэнарыі абмалецы прадстаўноў і абаронцаў Часовага ўрада. Пастаноўчыкі і акцёрам удалося дэаідэа пераадаць сцэнарыя схему і прасталінаеінасць. І ўсё ж яны даюць сабе адчуць. Літаральна з першых кадраў прадстаўніч

так, як да іх не работі іншы маставік. Большасць сюжэтных ліній сыходзіцца да рэдавога Патра Камлюка, бальшавіка, які стаў на чале гранадэрскага палка, што першым на фронце адгукнуўся на лясніска заклік аб перамір'і. І характар, і лінія яго паводін выцсаны дакладна і адрэсена. Пастаноўчыкі і выкамаў ролі (артыст Ю. Пузыроў) мелі насьцяжыну сутыкненняў, вострымі паваротамі жыццёвай біяграфіі бальшавіка, чалавеча на разумяна, непакісана ў сваёй адданасці ідэям рэвалюцыі. Такому павярэць, за такім пойдучы масы. Таі рабавіцтва ў складаных перытэтых класавай і палітычнай барацьбы. І разам з тым Патра Камлюк ні ў сцэнарыі, ні ў фільме не ўнітамаецца да арыгінальнага маставкага вобраза. На гэтым перамажы, як і на многіх сітуацыях, у якія стаяць аўтары фільма палк, прыкметны вадзілі кінамаграфічных рэмінісцэнцый. Артыст Ю. Пузыроў іграе ролі Камлюка тамапрамаента, шчыра. Але выравацца за рамкі таго, што ў нечыым жо знаёмка гледачоў, яму не давялося.

Вядома, я не збіраюся зусім адмаўляць цікавасць вобраза гадоўнага героя фільма «Запомнім гэты дзень». Такія, як Камлюк, заўсёды вадзіць сваёй целаснасцю, высокай чалавечай годнасцю, высаканісца справы, якой служыць. Да таго ж, Камлюк — адзін з аячотных, у аснове сваёй праўдзівай і пераканачывых вобразаў у фільме. Беларускае кіно не багата на вобразы бальшавіка. І прыход на экраны Патра Камлюка вельмі патрэбны і савчасны, асабліва ў юбілейным годзе.

Калі гаворка з'явіла аб вобразе герояў фільма, дык варта спыніцца на Сашку Шумілі. Шлях да рэвалюцыі ў яго не роўны і не проты. Гэты бедны сялянскі хлопчэ, як і тысячы іншых, адарваны вайной ад зямлі і сваякоў. Ваіна абрыдла яму, і ён хутчэй хота вяртацца да не ўчылітх лад. Юнак налікае палк, каб дабрацца да родных месцаў. Добра б уладзе на аднаўленні вайной дарогах. Вось ладзіна сустракаецца, з якой халіласт б быць разам. Але ваіна спапыла і яго і яе каты, ды і зямлю, якую абяцалі, эню збіраючы багаты. Дзе ж яго, то мірнае шчасце? Выходзіць, за яго трэба яшчэ наяваць. А з кім ісьці? Не з тымі ж, што ўстаўваючы ў змову з немцамі і збараюцца расстраляць таварышаў па палку. І Сашка прыходзіць да Камлюка, становіцца яго палочнікам.

Можна і не зусім арыгінальным па драматыгі такі шлях героя. Але ў юнака, што ідзе па гэтай дарозе ў фільме, свой характар, вобраз яго жыцьі, індывідуалізацыя. Немаля заслуга ў гэтым выкамаўчцы ролі маладога артыста А. Патава, Сашкава бачуныя на дарогах ваіны сталі для яго такім натуральным, нібы ён сам трапіў у пераважнаўчыйнір і аўдыае з яго вадзіць. Шукае спачатку бацькуна, інтугіна, а потым пачынае разумець, што да чаго. Артыст вядзе сваю ролу лёгка, натуральна, апраўдаючы самымі складанымі сітуацыямі, у якія трапілае героя.

Талі ж шырачэе харакатэрая і для даботаніў у кіно Н. Нікіціна, якія іграе абсалютную вайной дэаючыню Любу. Шляхі Сашкі і Любы супады не толькі таму, што кожнага з іх ваіна прымушала блукаць на свеце. У іх адзіны лёс у мінулым, адзіны ён павінен быць у будучым, толькі больш шчасліва. Дзеся гэтага і патрэбна была рэвалюцыя. Ім, гранадэрскаму палку, усламу беднаму люду. Так драматыгі і пастаноўчыкі раскрываюць неабходнасць народнага сваяёй сутнасці Кастрычніцкай рэвалюцыі. І трэба сказаць, што дасягоць у гэтым пераканачывасці. Патра і апэратар Ю. Фабельман вырашаюць іх дынамічна і шырока.

Менш пераканачыва аўтары фільма ў раскрыці ходу гэтых перамаў, у вырашанні востра канфілітны сітуацыі і абмалецы перамажанаў лагера, што процістаяць рэвалюцыі.

Гранадэрска палк Камлюка палса складаных перапытыв пераважна ў рэвалюцыйную сілу робіцца гэтай сілай, па сутнасці, толькі «пад заслоном», ды і то за кадрам. Сувязь з іншымі часткамі фільма ўлоўваецца. І хоць аўтары Камлюка аўтары пераважна палку, урачканне такое, што толькі ён і быў апраў і надалей бальшавікоў на Заходнім фронце.

Навё ўмоўнасці, маставая спрочынасць, адчуваецца ў сцэнарыі абмалецы прадстаўноў і абаронцаў Часовага ўрада. Пастаноўчыкі і акцёрам удалося дэаідэа пераадаць сцэнарыя схему і прасталінаеінасць. І ўсё ж яны даюць сабе адчуць. Літаральна з першых кадраў прадстаўніч

так, як да іх не работі іншы маставік. Большасць сюжэтных ліній сыходзіцца да рэдавога Патра Камлюка, бальшавіка, які стаў на чале гранадэрскага палка, што першым на фронце адгукнуўся на лясніска заклік аб перамір'і. І характар, і лінія яго паводін выцсаны дакладна і адрэсена. Пастаноўчыкі і выкамаў ролі (артыст Ю. Пузыроў) мелі насьцяжыну сутыкненняў, вострымі паваротамі жыццёвай біяграфіі бальшавіка, чалавеча на разумяна, непакісана ў сваёй адданасці ідэям рэвалюцыі. Такому павярэць, за такім пойдучы масы. Таі рабавіцтва ў складаных перытэтых класавай і палітычнай барацьбы. І разам з тым Патра Камлюк ні ў сцэнарыі, ні ў фільме не ўнітамаецца да арыгінальнага маставкага вобраза. На гэтым перамажы, як і на многіх сітуацыях, у якія стаяць аўтары фільма палк, прыкметны вадзілі кінамаграфічных рэмінісцэнцый. Артыст Ю. Пузыроў іграе ролі Камлюка тамапрамаента, шчыра. Але выравацца за рамкі таго, што ў нечыым жо знаёмка гледачоў, яму не давялося.

Вядома, я не збіраюся зусім адмаўляць цікавасць вобраза гадоўнага героя фільма «Запомнім гэты дзень». Такія, як Камлюк, заўсёды вадзіць сваёй целаснасцю, высокай чалавечай годнасцю, высаканісца справы, якой служыць. Да таго ж, Камлюк — адзін з аячотных, у аснове сваёй праўдзівай і пераканачывых вобразаў у фільме. Беларускае кіно не багата на вобразы бальшавіка. І прыход на экраны Патра Камлюка вельмі патрэбны і савчасны, асабліва ў юбілейным годзе.

Калі гаворка з'явіла аб вобразе герояў фільма, дык варта спыніцца на Сашку Шумілі. Шлях да рэвалюцыі ў яго не роўны і не проты. Гэты бедны сялянскі хлопчэ, як і тысячы іншых, адарваны вайной ад зямлі і сваякоў. Ваіна абрыдла яму, і ён хутчэй хота вяртацца да не ўчылітх лад. Юнак налікае палк, каб дабрацца да родных месцаў. Добра б уладзе на аднаўленні вайной дарогах. Вось ладзіна сустракаецца, з якой халіласт б быць разам. Але ваіна спапыла і яго і яе каты, ды і зямлю, якую абяцалі, эню збіраючы багаты. Дзе ж яго, то мірнае шчасце? Выходзіць, за яго трэба яшчэ наяваць. А з кім ісьці? Не з тымі ж, што ўстаўваючы ў змову з немцамі і збараюцца расстраляць таварышаў па палку. І Сашка прыходзіць да Камлюка, становіцца яго палочнікам.

Можна і не зусім арыгінальным па драматыгі такі шлях героя. Але ў юнака, што ідзе па гэтай дарозе ў фільме, свой характар, вобраз яго жыцьі, індывідуалізацыя. Немаля заслуга ў гэтым выкамаўчцы ролі маладога артыста А. Патава, Сашкава бачуныя на дарогах ваіны сталі для яго такім натуральным, нібы ён сам трапіў у пераважнаўчыйнір і аўдыае з яго вадзіць. Шукае спачатку бацькуна, інтугіна, а потым пачынае разумець, што да чаго. Артыст вядзе сваю ролу лёгка, натуральна, апраўдаючы самымі складанымі сітуацыямі, у якія трапілае героя.

Талі ж шырачэе харакатэрая і для даботаніў у кіно Н. Нікіціна, якія іграе абсалютную вайной дэаючыню Любу. Шляхі